महाबलः। वृषपूर्व्वार्द्धकायास्तमवहन् वाजिनो रणे। अपुत्रस्य स राज्ञस्तु ववृधेऽन्तःपुरे शिशुः। यवनस्य महाराज! स कालयवनोऽभवत्। स योद्धुकामो नृपतिः पर्य्यपृच्छद्द्विजोत्तमम्। वृष्ण्यन्धककुलं तस्य नारदोऽकथयद्विभुः। अक्षौहिण्या तु सैन्यस्य मथुरामभ्ययात्तदा। दूतं सम्प्रेषयामास वृष्ण्यन्धकनिवेशनम्। ततो वृष्ण्यन्धकाः कृष्णं पुरस्कृत्य महामतिम्। समेता मन्त्रयामासुर्यवनस्य भयात्तदा। कृत्वा च निश्चयं सर्व्वे पलायनमरोचयन्। विहाय मथुरां रम्यां मानयन्तः पिनाकिनम्। कुशस्थलीं द्वारवतीं निवेशयितुमीप्सवः" हरि० ३६अ०। "अस्ति तस्य रणे जेता यवनाधिपतिर्नृपः। स कालयवनो नाम अवध्यः केशवस्य ह। तप्त्वा सुदारुणं घोरं तपः परमदुश्चरम्। रुद्रमाराधयामास द्वादशाब्दान् यशोधनः। पुत्रकामेण मुनिनातोष्य रुद्रं सुतो वृतः। माथुराणाममवध्योऽसौ भवेदिति च शङ्करात्। एवमस्त्विति रुद्रोऽपि प्रददौ मुनये सुतम्। एवं गार्ग्यस्य तनयः श्रीमान् रुद्रवरोद्भवः। माथुराणामवध्योऽसौ मथुरायां विशेषतः। कृष्णोऽपि बलवानेष माथुरो जातवानयम्" हरिवं १११अ०। "वासुदेवस्तु तं दृष्ट्वा निहतं योगमात्मनः। उत्सृज्य मथुरामाशु द्वारकामभिजग्मिवान्! वैरस्यान्तं विधित्संस्तु वासुदेवो महायशाः। निवेश्य द्वारकां राजन्! वृष्णीनाश्वास्य चैव ह। पदातिः पुरुषव्याघ्रो बाहुप्रहरणस्तदा। आजगाम महायोगी मथुरां मधुसूदनः। तं दृष्ट्वा निर्ययौ हृष्टः स कालयवनोरुषा। प्रेक्षापूर्व्वञ्च कृष्णोऽपि निश्चक्राम महाबलः। अथान्वगच्छद्गोविन्दं जिघृक्षुर्यवनेश्वरः। न चैनमशकद्राजा ग्रहीतुं योगधर्म्मिणम्। मान्धातुस्तु सुतो राजा मुचुकुन्दो महायशाः। पुरा देवासुरे युद्धे कृतकर्म्मा महाबलः। वरेण च्छन्दितो देवैर्निद्रामेव गृहीतवान्। श्रान्तस्य तस्य वागेवं तदा प्रादुरभूत् किल। प्रसुप्तं बोधयेद्यो मां तं दहेयमहं सुराः!। चक्षुषा क्रोधदीप्तेनेत्येवमाह पुनः पुनः। एवमस्त्विति तं शक्र उवाच त्रिदशैः सह। स सुरैरभ्यनुज्ञातस्तद्विराजमुपागमत्। स पर्व्वतगुहां काञ्चित् प्रविश्य श्रमकर्षितः। सुष्वाप कालमेतं वै यावत् कृष्णस्य दर्शनम्। तत् सर्व्वं वासुदेवस्य नारदेन निवेदितम्। वरदानञ्च देवेभ्यस्तेजस्तस्य च भूपतेः। कृष्णोऽनुगम्यमानश्च तेन म्लेच्छेन शत्रुणा। तां गुहां मुचुकुन्दस्य प्रविवेश विनीतवत्। शिरःस्थाने तु राजर्षेर्मुचुकुन्दस्य केशवः। सन्दर्शनपथं त्यक्त्वा तस्थौ बुद्धिमतां वरः। अनुप्रविश्य यवनो ददर्श पृथिवीपतिम्। स तं सुप्तं कृतान्वाभमाससाद सुदुर्म्मतिः। वासुदेवन्तु तं मत्वा घट्टयामास पार्थिवम्। पादेन पादमाक्रम्य पादस्पर्शप्रबोधितः। चुकोप निद्राच्छेदेन पादस्पर्शेन तेन च। स संस्मृत्य वरं शक्रादवैक्षत तमग्रतः। स दृष्टमात्रः क्रुद्धेन स प्रजज्वाल सर्व्वतः। ददाह पावकस्तन्तु शुष्कं वृक्षमिवाशनिः। क्षणेन कालयवनं नेत्रतेजोविनिर्गतः" हरि० ११५ अ०। तद्वधकथा

कालयापन न० कालस्य यापनमतिवाहनम्। कालक्षेपणे

कालयुक्त पु० प्रभवादिषष्टिसंवत्सरान्तर्गते १द्वापञ्चाशत्तमे वत्सरभेदे प्रभवादिवर्षानयनं ज्यो० त० उक्तं यथा "शकेन्द्रकालः पृथगाकृति २२ घ्नः शशाङ्कनन्दाश्वियुगैः ४२९१ समेतः। शराद्रिवस्विन्दु १८७५ हृतः स लब्धः षष्ट्यावशिष्टाः प्रभवादयोऽब्दाः। वर्षवर्ज्जन्तु यच्छेषं सूर्य्यैः १२ संपूर्य्य खोर्म्मिभिः ६०। हृतो व्युत्क्रमतः खाग्नि३० हृतेऽंशे मासकादयः" अस्यार्थः। शाकेन्द्रकालः शकराजाब्दकालः पृथक् आकृतिघ्नः द्वाविंशत्या पूरितः शशाङ्कनन्दाश्वियुगैरेकनवत्यधिकशतद्वयाधिकचतुःसहस्रैः समेतोऽङ्कः शराद्रिवस्विन्दुहृतः पञ्चसप्तत्यधिकाष्टादशशतैर्यावत्संख्यं हर्त्तुं शक्यते तावता हृतः कर्त्तव्यः स लब्धः पूर्व्वशकाब्दः शरेत्यादिना लब्धसंख्यया युतः कार्य्यः षष्ट्याप्तावशेषे पूर्व्ववत् षष्ट्याहृतलब्धस्यावशिष्टे प्रभवादयः एकावशेषे प्रभवः द्व्याद्यवशिष्टे विभवादिः। वर्षवर्जन्तु यच्छेषं वर्षातिरिक्तं शराद्रिवस्विन्दुहृतावशिष्टं तत् सूर्य्यैः द्वादशभिः संपूर्य्य खोर्म्मिभिः षष्ट्या हृते व्युत्क्रमत इत्यनेन षष्टिहृतावशिष्टः अङ्कादण्डाः षष्टिहृत लब्धांशके खाग्निहृते त्रिंशता हृतावशिष्टा अंशकालब्धा मासाः स्युरिति। प्रभवादिवर्षात्युपक्रम्य "आद्या तु विंशतिर्ब्राह्मी द्वितीया वैष्णवी स्मृता। तृतीया रुद्रदैवत्या इष्टा मध्याधमा भवेत्' इत्युक्त्वा तत्फलमुक्तं भविष्य पु० यथा "गोमहिष्यो विनश्यन्ति ये चान्ये नटनर्त्तकाः। वासवो वर्षते देवि! शस्यञ्च न हि कायते। तिलसर्षपमाषादिकार्पासानां महार्घता। गोमहिष्यः सुवर्णानि कांस्यताम्राण्यशेषतः। तत् सर्व्वं देवि! विक्रीय कर्त्तव्योधान्यसञ्चयः। तेन धान्येन लोकोऽयं निस्तरिष्यति दुर्दिनम्। पार्थिवा मोष-